

и смисъл и съвсем не се изчерпва с привычната характеристика за традиционните хайдушки чети, третирани обикновено в литературата като постоянна даденост на една нисша и като че ли неподвижна стихийна фаза на първична съпротива с цел отмъщение срещу местни турци - разбойници, грабители, мъчители.

Колкото и ограничени да са възможностите на разпокъсаните из планините хайдушки общности, те преживяват през XIX в. и особено през и след Кримската война свое вътрешно развитие. Големите военни и революционни събития на българска територия и в съседните балкански страни не остават без следа за хайдутите, най-вече за по-прозорливите и будните от тях като П.Хитов. В самочувствието и поведението им на народни отмъстителители се засилват политическото знание и съзнание, укрепва убеждението им, че местните им отмъщения и респектът, който те носят и за сънародниците си, и за поробителите, все повече ги насочват към догадки, че единичните действия няма да променят съдбата на българите и че трябва да се поведе борба за народно освобождение. Тези промени са бавни, не винаги ясни и най-важното в първична фаза на търсения и налучкване до появата на Г.С.Раковски, на неговите идеи и действията му за тяхната реализация, включително и за приобщаване и трансформация на хайдутството. И точно Раковски, т.е. вече в течение на две десетилетия, открива в хайдутите и в стихийните привърженици на въоръжената борба из градове и села онази вътрешна сила, на която може да се разчита за замисленото въстание, което да започне и в страната след преминаването на по-голям въоръжен и обучен отряд от емигранти. Друг е въпросът, че (до голяма степен реалистично) вижда в такъв именно отряд от българи, напуснали България главно по политически причини, инициативната и най-надеждната сила, способна да вдигне народа на въстание. И че макар да извършва известна работа и вътре в страната, все още не разчита на първо място на вътрешните сили. Това ще възприеме БРЦК, но нека не забравяме - след наглед неосъществените в цялост от самия Раковски негови планове и най-важното: след събития като Критското въстание, българските чети от 1867-1868 г. и общото революционно и политическо раздвижване на Балканите. Тези екстремни събития силно въздействали политически и психологически на народите в района и се превърнали в поредната криза на Изток, която разтърсила из основи и Османската империя, и страните, над които тя властвала все още, въпреки кризисните явления и растящите трудности пред нея в това отношение. До кризата обаче обстоятелствата били различни и не давали на Раковски и българите големи възможности за избор. Така че акцентът върху емигрантския отряд като инициатор и стимул за въстание на самия народ до голяма степен се налагал от историческите обстоятелства и най-вече от факта, че в началото на 60-те години по-реална била перспективата емиграцията при свободните условия в съседните държави да бъде по-лесно и по-успешно организирана и да сложи началото на въоръжената борба на българите.

Всичко това дава облика и на поведението, и на ролята на П.Хитов, и на неговите действия преди, по време на и след четите от 1867-1868 г. В светлината на тази обща ситуация и новите идеи на Раковски, които достигат и до П.Хитов заедно